

concerto
BUDAPEST

MIHÁLY ANDRÁS © Nagygyörgy Sándor

MAGYAR KINCSEK
HOMMAGE À MIHÁLY ANDRÁS

PESTI VIGADÓ
2018.03.10. 19.30

VAJDA JÁNOS Sinfonia ma non troppo

1. *Con slancio* / 2. *Grave, funebre* /
3. *Intermezzo* / 4. *Presto possibile*

SZERVÁNSZKY ENDRE Fuvolaverseny

1. *Allegro ma non troppo* / 2. *Adagio sostenuto* / 3. *Presto*
- szünet –

BARTÓK BÉLA Két kép, op. 10

1. *Virágzás* / 2. *A falu tánca*

MIHÁLY ANDRÁS Gordonkaverseny

1. *Poema: Allegro* / 2. *Ballada: Andante* / 3. *Capriccio: Presto*

Közreműködik:

Matuz István fuvola

Somodari Péter cselló

Concerto Budapest

Vezényel: **Rácz Zoltán**

CONCERTO BUDAPEST

Magyarország egyik vezető nagyzenekara, történelmi múlttal és a fiatal zenészek dinamizmusával. Nagyívű műsorszerkesztésével elkötelezetten képviseli a progresszív és sokszínű, egyedülálló repertoárt, mely a közkedvelt mesterművektől a legújabb, XXI. századi kortárs darabokig terjed. Vendégei olyan világhírű művészek, mint Gidon Kremer, Gennagyij Rozsgyesztvenszkij, Jevgenyij Koroljov, Boris Berezovsky, Isabelle Faust vagy Sir James Galway.

MATUZ ISTVÁN

A magyar fuvolajáték világának és általában a magyar zenei életnek rendkívül jelentős alakja. 1947-ben született, s a budapesti Zeneakadémián, majd a brüsszeli konzervatóriumban végzett. Évekig volt a Boulez vezetésével működő párizsi IRCAM ösztöndíjasa, a 70-es években pedig sorra nyert el helyezést vagy első helyet a legfontosabb nemzetközi versenyeken. Repertoárja rendkívül széles, de tevékenységének középpontjában szívügye, a kortárs zene művelése, oktatása és inspirálása áll. Kiterjedt nemzetközi koncerttevékenysége mellett számos hanglemezt is készített. Már 1975-ben professzornak nevezték ki a Zeneakadémia debreceni tagozatán, de az évtizedek folyamán az egész világon tanított. Liszt Ferenc- és Kossuth-díjas kiváló művész, a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjének tulajdonosa.

SOMODARI PÉTER

1977-ben Veszprémben született. A budapesti Zeneakadémián és a saarbrückeni Zeneművészeti Főiskolán Perényi Miklós, Mező László és Gustav Rivinius tanítványa volt. Zenei versenyeken számos díjjal tüntették ki, melyek közül az egyik legjelentősebb a 2005-ben megrendezett markneukircheneri csellóverseny első díja volt. 1997-ben a Budapesti Vonósok tagja lett, majd 2001-től a Keller Quartet csellistája volt. 2004-től a Luzerner Sinfonieorchester szólócsellistája, majd 2012-től a Bécsi Operaház és a Bécsi Filharmonikus Zenekar szóló csellóművésze. Olyan neves művészek társaságában koncertezett többek közt, mint Leonidas Kavakos, Tabea Zimmermann, Boris Pergamenschikov, Kurtág György, Perényi Miklós és Alekszej Ljubimov.

RÁCZ ZOLTÁN

Ütőhangszeres szólistaként, kamarazenészként, zenekarvezetőként és karmesterként a magyarországi kortárs zenei élet egyik legjelentősebb alakja. 1984-ben alapította meg az azóta Kossuth-, Liszt- és Prima-díjat nyert Amadinda Ütőegyüttest, melynek ma is művészeti vezetője. A 20. század második felének legmeghatározóbb szerzői, köztük John Cage, Ligeti György és Steve Reich is dedikáltak nekik műveket. Rácz Zoltán az UMZE Kamaraegyüttes társalapítója és 1990 óta a Zeneakadémia tanára, mesterkurzusokat tartott a világ számos pontján. Az elmúlt években a Concerto Budapest több 20. századi és kortárs programjának dirigenseként is találkozhatott vele a közönség.

VAJDA János Sinfonia ma non troppo

Vajda János önironikus címadású műve 2010-ben, a komponista szülővárosában, Miskolcon szólalt meg első ízben, a 10. miskolci operafesztivál nyitóestén, a darabot a bemutató közönsége meleg fogadtatásban részesítette.

A játékos kedvű nyitótétel három-négyféle motívumot – köztük egy hangzatfelbontásost, egy nagy hangközökben ugráló, fabábszerűen groteszket – variál különféle léptékekben, s kombinálja őket egymással folyton változó ritmikai köntösben. A II. tétel magas emocionális hőfokú gyászinduló, amelyben – mint a többi tételben is – meglepően fedezhetjük fel ugyanazokat a motivikus csírákat, amelyekből a gyökeresen különböző karakterű nyitótételt kibontotta a szerző. A művet megrendelő operafesztivál stíláriskörnyezete azután a hátralévő két tételben közvetlenül is megjelenik a zenei szövetben: a *Scherz*óban egy-egy kvázi-idézet utal Erkel *Hunyadi László*jára, illetve Puccini *Gianni Schicchi*jére. Az utolsó tétel pedig Vajda Jánosnak egy saját, a fesztiválon három évvel később bemutatott operájából, a *Don Cristóbal*ból idéz fel egy részletet.

SZERVÁNSZKY Endre Fuvolaverseny

Szervánszky Endre Jeney Zoltán fuvolaművésznek ajánlott *Fuvolaversenye* 1953-ban készült el, és szerzőjének legnépszerűbb, legtöbbet játszott alkotásai közé tartozik. Tekintheszük e művét Szervánszky II. világháború utáni alkotóperiódusa zárókövének, reprezentatív összefoglalásának is. Míg ennek a korszakának a stílusát – több más, jelentékeny kortársához hasonlóan – Bartók és Kodály öröksége, az örökség konzekvenciáinak levonása határozza meg, 1954-től Szervánszky már új utakat keres, többek között a dodekafónia és más nyugati hatások asszimilálása révén. Nagyjából 1953 tájáig tudták ugyanis a korszak olyan jelentős magyar mesterei, mint Szervánszky, Mihály András vagy Dávid Gyula, a Bartóktól és Kodálytól elsajátított nyelvtől megszire el nem rugaszkodva, kellő invencióval, őszinteséggel és egyéni hanggal megtölteni a „néphez közelség”, az „optimizmus” és a „pozitív társadalmi mondanivaló” szigorú elvárásai által kijelölt kereteket.

Szervánszky klarinétosként kezdte pályáját: mint kiugró tehetséget, már 11 éves korában felvették a Zeneakadémiára, ahová csak jóval később tért azután vissza Siklós Albert zeneszerzés-növendékeként. A fafúvós hangszerek így különösen közel álltak hozzá. Jól érzékelhető ez a *Fuvolaverseny* magánszólamán is, hiszen a mű vonzerejének egyik fő forrása éppen írásmódjának hang-

szerszerűsége, „anyanyelvi” természetessége, amely nem csupán a hangszer virtuóz lehetőségeit aknázza ki a lehető leghatásosabb formában, hanem dal-
lamvezetésének, karakterformálásának is ihlető forrása. Ugyanakkor amennyire átélten és hitelesen magyar a versenymű dallamvilága, olyannyira eredeti, sőt szabálytalan a darab ritmikája és belső formálása. A nagyforma viszont a klasszikus hagyományokat követi: a *gyors–lassú–gyors* elrendezésű háromtételesség három élesen különböző tételkaraktert rejt. A mérsékelt gyors nyitótétel a játékos-életvidám, a pasztorális és a sziporkázóan virtuóz elemek gazdag kavalkádja; a lassú tétel leginkább melankóliával színezett idillként jellemezhető, és kerüli a súlyosabb, tragikus mondanivalót; a dobbantós táncval berobbanó *Presto* pedig, lendületéből egy pillanatra sem veszítve, megfelel a néptánc-finálé elvárásának, ezt azonban hallatlan természetességgel és invenciózusan teszi.

BARTÓK Béla Két kép

Bartók Béla 1910-ben komponált zenekari darabja, a *Két kép* a legkorábbi Bartók-művek közé tartozik, amelyek állandó helyet vívtak ki maguknak a koncertpódiumon. Egyszerűsége felmutatja Bartók egyik olyan arcát, amely az őt egy vagy másfél nemzedékkel követő zeneszerzőknek olyan mélyreható tanulsággal szolgált: a saját eszközeit folyamatosan és invenciózus módon megújító, ám a népzeneben kimeríthetetlen inspirációt találó zeneszerző arcát.

Az első tétel, a *Virágzás* az előző évben Párizsban járó Bartóknak a legközvetlenebb Debussy-hatást tükröző kompozíciója. E hatás legfelszínibb megnyilvánulása – s ez közös a második, *A falu tánca* című tétellel – az egészhangú skála, illetve a belőle fakadó harmóniakiterjedt használata. De Debussyre vall már a tétel „plain air” festői kép jellege is, emellett pedig a hangszerelés és a hangzás rendkívüli finomsága és – hogy így mondjuk – bujasága. Mondanunk sem kell: hamisítatlan Bartók-zene ez, amelynek zenekarkezelése többek között a születőfélben levő *Kékszakállú*ból is megelőlegez egyet-mást; szó sincs tehát valamifajta utánzásról, sokkal inkább a francia szellem abszorpciójáról, szerves befogadásáról. *A falu tánca* karaktere ehhez képest a lehető legerősebb hangulati kontrasztot képviseli. Ez is szabadtéri kép, csak éppen nem természeti, hanem társadalmi élet- vagy zsánerkép: nem annyira 19. századi impresszionista, mint inkább 17. századi németalföldi festmény. Frissessége, „nyersége” immár egyértelműen az addigra népzene kutatóvá váló Bartók terepismeretének, világlátásának felel meg – pedig szó sincs közvetlen népdalidézetről.

MIHÁLY András Gordonkaverseny

Mihály András *Gordonkaversenye* ugyancsak az emblemikus 1953-as évben (amely Sztálin halálának éve is) keletkezett. A szólóhangszerhez való kötődés ez esetben még közvetlenebb, mint Szervánszky esetében, hiszen ő pályájának első évtizedében elsősorban csellistának számított, az Operaház szólócsellistája is volt egy időben. Ő maga egy kései interjújában pedig így fogalmazott: „Én mindenképpen egy kamarazene-tanár vagyok, aki komponált is, dirigált is, meg mindenfélét megpróbált.” A *Gordonkaverseny* talán az a kompozíciója, amely életében a legtöbb sikert hozta számára zeneszerzőként; s ezúttal az elismerés (a műért Kossuth-díjjal is jutalmazták) az arra méltóhoz jutott el. Ez a darab sokat mond nekünk arról is, miféle értékektől eshettünk el azáltal, hogy Mihály András nem tekintette magát elsősorban zeneszerzőnek. A nagyforma ezúttal is a hagyományokat követi; érdekesség, hogy a tempójelzésen túl mindhárom tétel egy-egy karaktercímet is visel: *Poema*, *Ballada*, illetve *Capriccio*. A minden tekintetben nagyszabású, 35 perces kompozíció három meghatározó vonása közül az elsőre áttételesen utaltunk már, s ez a cselló technikai lehetőségeinek bámulatos ismerete. Ez a legkevésbé sem hat öncélúan, sőt, a játék, a kihívás öröme a mű egyik fontos vonzerejét jelenti. A másik két meghatározó vonás különösen annak fényében meglepő, hogy sokan emlékeznek Mihály András karakterének kemény vonásaira. Nos, az egész művet, de különösen a lassú tételt átható megkapó líraiság ennek biztosan ellentmond. Végül a hallgató nem tudja kivonni magát az egész mű elemi erejű üdeségének hatása alól sem: ez a rendkívül gondosan és kivételesen finom hallással megírt darab semmit sem mutat abból a bornírtásgból, amely abban a korban a legjobb műveibe is beszüremkedett.

Szöveg: Malina János

2018. április 25. 19.30 / Pesti Vigadó

IFJÚ HEGEDŰVIRTUÓZOK

HUBAY JENŐ / VERESS SÁNDOR / JOACHIM JÓZSEF

#Magyar Kincsek bérlet

2018. május 9. 19.30 / MÜPA

FEHÉR ÉJSZAKA LUCAS DEBARGUE-GAL

MUSZORGSZKIJ / PROKOFJEV / SZKRJABIN

#Favoritok #Zongoracsillagok bérlet

04.25.

05.09.

HOMMAGE À ANDRÁS MIHÁLY

JÁNOS VAJDA Sinfonia ma non troppo

ENDRE SZERVÁNSZKY Flute Concerto

– intermission –

BÉLA BARTÓK Two images, Op. 10

ANDRÁS MIHÁLY Cello Concerto

Featuring **István Matuz** fuvola, **Péter Somodari** cello

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor **Zoltán Rácz**

A giant of the 20th century and two masters whose memory has somewhat faded, plus one of the most successful Hungarian composers of our day: this is the shrewdly selected foursome making up the concert in which two concertos and two orchestral compositions are performed under the expert guidance of Zoltán Rácz. János Vajda's ironically titled, four-movement work was first performed in Miskolc, the composer's hometown, in 2010, at the opening recital of the 10th Miskolc Opera Festival. It immediately received an ovation from the audience. Endre Szervánszky was one of the most interesting members of that composer generation following in the footsteps (and in the shade) of Bartók and Kodály: his *Flute Concerto* from 1953 met not merely the official criteria of the age but its values are clear for posterity, too. Soloist of this work is István Matuz, who has committed his professional life to promoting 20th century and contemporary flute music. In the wake of Béla Bartók's *Two Pictures* dating from 1910 (*1. In Full Flower, 2. Village Dance*), the concert winds up with the 1953 *Cello Concerto* by András Mihály. Similarly to the case of Szervánszky, András Mihály also aimed to comply with the political expectations of the age. He was himself an accomplished cellist, so the difficult and yet rewarding task of representing the demanding principal part has gone to a fine musician from the ranks of the Vienna Philharmonic Orchestra, Hungarian Péter Somodari.

www.concertobudapest.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

